

Velkommen

Vi er glade for at byde dig velkommen til denne 8. nordiske SFL-workshop på Syddansk Universitet, Odense, som har temaet *Steder som tekster & tekster om steder*. I dag og i morgen skal vi diskutere og sammen reflektere over den systemisk-funktionelle lingvistik og socialsemiotikken i almindelighed, og over konstruktionen af steders betydning i særdeleshed. Der er et væld af spændende indlæg på programmet, som giver os mulighed for at komme rundt i mange forskellige dele af det systemisk-funktionelle univers.

Vel mødt til et godt døgn tid!

/Thomas Hestbæk Andersen, Morten Boeriis, Alexandra Holsting, Cindie Maagaard og Søren Vigild Poulsen.

Program

Mandag d. 12. november

12.30-13.00 Ankomst

13.00-13.15 Velkommen til den 8. nordiske SFL workshop

13.15-14.30 Anders Björkvall: *Platsen som text, kontext eller diskurs*

PAUSE

14.45-15.25 Søren Vigild Poulsen: *Webstedet som betydningsrum*

15.25-16.05 Christian Mosbæk Johannesen: *Hvad fortæller piktogrammer om offentlige toiletter som steder?*

PAUSE

16.20-17.00 Per Holmberg: *Att ta plats som läsare. Om mötet mellan kropp, plats och text i betydelseskapandet*

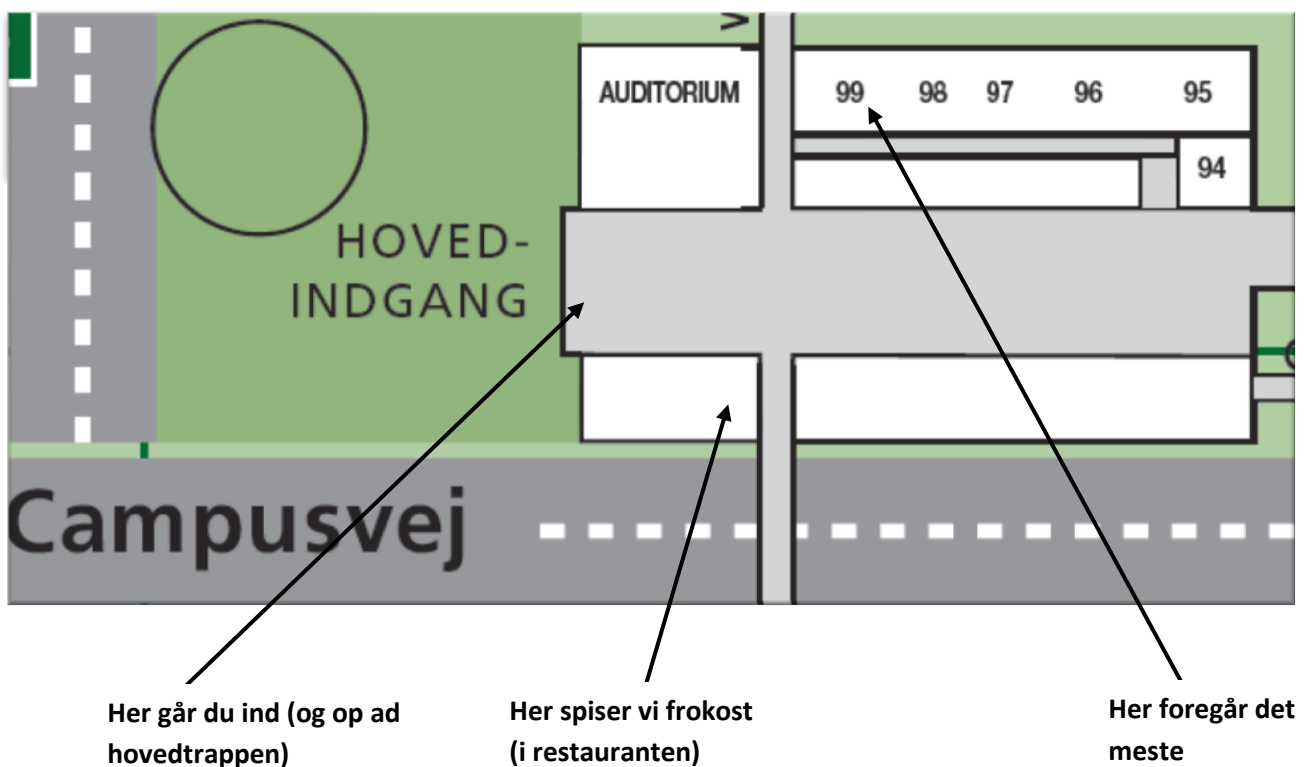
17.00-17.40 Cindie Aaen Maagaard: *Prospective Narrative: Visualizing the City Yet to Be*

19.30 MIDDAG på Brasserie Olivia

Tirsdag d. 13. november

- 9.00-10.15 Trine Brun Petersen: *Design og social koreografi – fængslet som genstand og proces*
- 10.20-11.00 Eva Maagerø & Aslaug Veum: *Hvordan representere en helt? En analyse av statuen av Svend Foyn og stedet den står på*
- 11.00-11.40 Ruth Mulvad: *SFL-baseret pædagogik – varianter og udviklinger*
- 11.40-12.40 FROKOST i restauranten på Syddansk Universitet
- 12.40-13.55 Martin Engebretsen (bemærk: lokale U43): *Konstruksjonen av et sted i verden. Multimodale nasjonsfremstillinger i vekslende mediale kontekster*
- 14.10-14.50 Alexandra Holsting: *Projektion som semantisk domæne*
- 14.50-15.20 Generalforsamling NFSFL

Hvor andet ikke er noteret, foregår alle præsentationer i lokale O99. Lokalet ligger tæt på hovedindgangen: Gå ind ad denne, op ad trappen, drej med det samme til venstre og igen med det samme til højre.

Resuméer

Anders Björkvall: *Platsen som text, kontext eller diskurs*

I mitt föredrag diskuterar jag hur man kan se på plats utifrån några aktuella forskningsprojekt om artefakter och datorer. Jag kommer att tala om plats och rum i relation till olika kunskapsintressen, i synnerhet semiotiska, diskursanalytiska, pedagogiska och literacyorienterade. Målet med föredraget är alltså att relatera olika forskningsfokus och kunskapsintressen till olika förhållningssätt till plats och rum. Exempelvis kan man behandla plats som text, diskurs, (situations-)kontext, social praktik och handling. De olika förhållningssätten har givetvis metodologiska implikationer; jag kommer att beröra några av dessa.

Exempel hämtas från projektet *Skilda världar? Textaktiviteter hemma som resurs för lärande i skolan* (2008–2012) där platser främst behandlas som bärare av texter, artefakter, diskurser och identiteter med literacyutvecklande potential på andra platser (främst i skolan). I ett annat projekt, *Datorn som kontextöverskridande verktyg för meningsskapande och lärande i högstadiet* (2012–2014), är kunskapsintresset mer explicit inriktat på fysiska och virtuella platser som arenor för lärande samt på relationen mellan dem. Jag kommer till viss del också att beröra resultat från ett tredje projekt om möblers design och betydelsepotential där platsen påverkade denna potential, både materiellt och kulturellt.

Søren Vigild Poulsen: *Webstedet som betydningsrum*

Inden for internetforskning bruger man begrebet websted til at betegne en semantisk sammenhængende helhed af websider (Brügger 2009). Denne spatiale begrebsmetafor rejser et naturligt spørgsmål om, hvordan sådant et websted og de betydninger, som findes heri, analyseres.

I dette paper vil jeg præsentere jeg to analytiske perspektiver: et socialemiotisk (Martinec & van Leeuwen 2008) og et kognitionsemantisk (Lakoff & Johnson 1999, Fauconnier & Turner 2002)– og i forlængelse heraf argumenterer jeg for, at en beskrivelse af webstedets rumlige betydningskonstruktion må inddrage begge perspektiver for at kunne fange, hvordan webbetydning dels realiseres som nonlinear multimodal tekst, dels trækker på generelle kognitive principper for rumlig erfarings- og betydningsdannelse.

Med afsæt i forsikringselskabet Topdanmarks websted som case vil jeg først gennemgå og diskutere deskriptive styrker og svagheder ved de to perspektiver, herunder de grundliggende antagelser, de bygger på, samt analytiske fremgangsmåder. Derpå fremlægger jeg argumentationen for, at det er teoretisk og deskriptivt frugtbart at integrere perspektiverne; en argumentation, som kan ses både som en kognitionsemantisk refleksion over socialemiotikken og som et forslag til en socialemiotisk fortolkning af kognitive begreber. Til sidst peger jeg på, hvor der er brug for mere forskning i den mulige integration af socialemiotiske og kognitive perspektiver på analyse af webstedets betydningsrum.

Brügger, Niels (2009): "Website history and the website as an object of study". *New Media & Society* 11 (2): 115-132.

Lakoff, George & Mark Johnson (1999): *Philosophy in the Flesh: The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought*. New

York: Basic Books.

Martinec, Radan & Theo van Leeuwen (2008): *Language of new media design: Theory and practice*. London/New York: Routledge.

Gilles Fauconnier & Mark Turner (2002): *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.

Christian Mosbæk Johannesen: *Hvad fortæller piktogrammer om offentlige toiletter som steder?*

Piktogrammers grafiske udformning kan fortælle os en masse om offentlige toiletter som steder. I dette paper vil jeg præsentere de foreløbige resultater af et lille socialemiotisk multimodalt korpusstudie af toilettdørsskiltning, som jeg i efterårssemestret gennemfører i samarbejde med en gruppe studerende ved Syddansk Universitet i Slagelse, Danmark.

I paperet vil jeg dels præsentere den grafetiske og grafologiske beskrivelsespraksis for grafisk form og -udformning, der benyttes i studiet (Johannesen 2010, 2012) og vise, at toilettdørsskiltning i høj grad er en diskursivt betinget praksis. Det er således ikke ligegyldigt for toiletskiltningens grafiske form og udformning, om de optræder i en café, på et museum eller på en offentlig institution.

Endelig vil jeg i paperet fremsætte den hypotese, at niveau L-1 grafisk form (Salthe 1991, Lemke 2000, Thibault 2004, Johannesen 2012) er en formforskkel, der gør en deiktisk forskel.

Johannesen, Christian M. (2010): *Forensic analysis of graphic trademarks. A multimodal social semiotic approach*. Ph.D.-thesis.

Odense: Institute of Language and Communication.

Johannesen, Christian M. (2012): "Hvordan håndterer vi multimodal enkelthed?" I: Andersen, Thomas H. and Morten Boeriis (red.): *Nordisk socialemiotik*. Odense: Syddansk Universitetsforlag. 155-176.

Lemke, Jay (2000): "Across the scales of time: Artifacts, Activities and Meanings in Ecosocial Systems". *Mind, Culture and Activity*, 7(4). 273-290.

Salthe, Stan (1991): "Two forms of hierarchy systems in Western discourses". *International Journal of General Systems*, 18(3). 251-264.

Thibault, Paul J. (2004): *Brain, Mind and the Signifying Body: An Ecosocial Semiotic Theory*. London: Continuum

Per Holmberg: *Att ta plats som läsare. Om mötet mellan kropp, plats och text i betydelskapandet*

Under en tid har jag kommit att studera dels elevs textarbete, dels runstenar. En aspekt som i båda fallen framträtt som central men svårhanterlig är platsens betydelse. Språkvetenskaplig analys har i regel hantarat såväl skolans texter som runinskrifter, liksom väl texter generellt, utan hänsyn till rumsliga villkor för betydelskapandet. I mitt föredrag vill jag visa hur skriftteknologin inför en dubbelhet vad gäller läsarens kroppsliga relation till platsen. Å ena sidan tenderar skrift att binda läsaren till en plats i rummet, till runstenens närhet eller till klassrummet. Å andra sidan erbjuder skriftteknologin möjligheter att skapa varaktiga semiotiska förbindelser mellan läsarens plats och andra platser, något som i skolan blir allra mest påtagligt i geografiämnets texter. Jag kommer att skissera hur den skrivna textens dubbla platsfunktion kan analyseras metafunktionellt, och ge exempel såväl från (läsning av) runstenar som läroböcker för lägre skolor. Dessa texter ger en god anledning att tänka igenom skriftens funktion, genom att de belyser själva inträdet i skriftkulturen, ontogenetiskt respektive fylogenetiskt.

Föredraget utgår dels från ett material jag samlat in för projektet Genrearbete för flerspråkiga elever, finansierat av Institutet för svenska som andraspråk, dels från en runinskriftsanalys jag gjort med Håkan Jansson ("Att rista tid och rum i sten", i Funktionell textanalys, red. av Per Holmberg, Anna-Malin Karlsson och Andreas Nord. Stockholm: Norstedts. S. 204-221).

Cindie Aen Maagaard: *Prospective Narrative: Visualizing the City Yet to Be*

The city of Odense is soon to undergo infrastructural transformations which will fundamentally alter the way urban spaces are ascribed meaning by those who inhabit them. One project, narrativized by the title "Fra gade til by", has the explicit aim of joining parts of the city that are cut off from each other, by closing the four-lane thoroughfare currently dividing them and creating a pedestrian zone whose spaces and buildings offer new affordances for ways of being and interacting socially. Before construction has even begun, these affordances are depicted by architects and planners in verbal and visual renderings of the future that are designed to accustom citizens to certain practices before the spaces even exist.

My presentation will employ a multimodal analysis to show how the sense-making processes stimulated by architectural renderings are strongly narrative, in their imposition of future/realizable meanings upon present/realized ones. My analysis engages with two issues increasingly debated by narratologists: 1) the degree to which a monophase visual representation alone can be narrative or possess narrative potential (Ryan 2005); and 2) how prospective narrative, the narration of the future, challenges the common conception of narrative as a retrospective "configuring of earlier states and events into a totality with global coherence and significance" (Margolin 1999: 147).

Margolin, Uri (1999): "Of What Is Past, Is Passing, or to Come: Temporality, Aspectuality, Modality, and the Nature of Literary Narrative." I: Herman, David (red.): *Narratologies. New Perspectives on Narrative Analysis*. Columbus: Ohio State University Press. 142-166.

Ryan, Marie-Laure (2005): "On the Theoretical Foundations of Transmedial Narratology." I: Meister, Jan Christoph, Tom Kindt & Wilhelm Schernus (red.): *Narratology Beyond Literary Criticism: Mediality, Disciplinarity*. Berlin: Walter de Gruyter. 1-23.

Trine Brun Petersen: *Design og social koreografi – fængslet som genstand og proces*

Foredraget tager udgangspunkt i min ph.d. afhandling, der er skrevet på Designskolen Kolding/Arkitektskolen Aarhus og blev forsvaret i efteråret 2010. Afhandlingens ærinde er at bidrage til en forståelse af fænomenet 'design' som ikke blot et 'symbol på' eller 'udtryk for' en forudgående social orden, men som en aktiv medstifter af denne.

Foredraget vil fokusere på et casestudie af statsfængslet Østjylland og vil herigennem komme med eksempler på, hvordan en social koreografi indskrives i rummene og tingene. Statsfængslet var det første lukkede fængsel Danmark siden opførelsen af Ringe Statsfængsel i 1976 og ambitionen var på mange måder at realisere en ny, moderne form for kriminalforsorg både i og ved hjælp af det nye fængsel.

Et fængsel er på mange måder et prægnant analyseeksempel, hvor man finder en lang række af samfundets institutioner repræsenterede i et lukket mikrokosmos. Samtidig er fængslet en institution, hvor forskellige grupper med vidt forskellige interesser skal sameksistere og interagere, hvilket gør en analyse af

rummets normdannende og adfærdsregulerende aspekter særlig interessant. Analysen vil især fokusere på fængslets boligafsnit, især cellen, fællesrummene og vagtfunksjonen. I dette perspektiv kan fængslet ses som en "social teknologi" med klare implikasjoner for de mennesker, der skal bruke bygningen såvel som samfundet som helhet. Afhandlingen er skrevet samtidig med fængslets opførelse og ibrugtagning, og bygger udover egentlige design- og rumanalyser på skriftlige kilder, observation samt interviews med indsatte, ansatte og fængselsledelsen.

Eva Maagerø og Aslaug Veum: *Hvordan representere en helt? En analyse av statuen av Svend Foyn og stedet den står på*

Tønsberg er Norges eldste by og ligger i viking- og hvalfangstfylket Vestfold. Sel- og hvalfangstpioneren, sjømannen, rederen og oppfinneren Svend Foyn (1809 – 1894) er mest kjent for utviklingen av en granatharpun som gjorde hvalfangsten effektiv og lønnsom, noe som brakte rikdom og prestisje, både til Norge og hjembyen Tønsberg. I hjembyen (og i Norge) blir han betraktet som en helt, og på en av byens mest prominente plasser, ved siden av domkirken, er det satt opp en statue av ham i full størrelse.

Nyere forskning fremhever at offentlige monumenter ikke kan vurderes som uskyldige estetiske innretninger, men er viktige for både individuell og kollektiv meningskaping, politisk så vel som kulturell. Slik bidrar offentlige monumenter til sosial hukommelse og identitet (Barthes 1964, Johnson 2002).

I innlegget vårt ønsker vi å gi an analyse av hvordan Svend Foyn representeres i statuen i Tønsberg med utgangspunkt i Hallidays tre metafunksjoner (Halliday 1994). Vi benytter imidlertid terminologien fra visuell meningskaping: representasjon, interaksjon og komposisjon (Kress og van Leeuwen 2006, van Leeuwen og Jewitt 2001). Selv om statuer er statiske fysisk sett, er ikke statuenes mening statisk (Johnson 2002). Vi vil undersøke statuens utforming gjennom former, materiale, størrelse, proposisjoner osv., hvordan den interagerer med betrakterne og ikke minst hvordan statuen samspiller med stedet (Bachelard 2000, Nordberg-Schultz 1997). At stedet utgjør en særlig viktig del av meningspotensialet i skulpturelle ikoner, er fremhevet i forskning innen ulike disipliner de siste tiårene (Johnson 2002). Et sted, og dermed en statue på dette stedet, får ny mening når omgivelsene endres. Vi vil se på hvordan byen Tønsbergs utvikling de siste årene, stedets dynamikk og foranderlighet, kan virke inn på meningspotensialet i statuen av byens store sønn.

Bachelard, Gaston (2000): *Rummets poetik*. Lund: Scarabe

Barthes, R. (1972[1964]): "The Eiffel Tower". I: *Mythologies*, trans. Annette Lavers. New York: Hill and Wang. 236–50.

Halliday, Michael A. K. (1994): *An Introduction to Functional Grammar*. Second Edition. London og New York: Edward Arnold.

Johnson, Nuala C. (2002): "Mapping monuments: the shaping of public space and cultural identities". I: *Visual Communication*, Vol 1(3): p. 293–298.

Kress, Gunther og Theo van Leeuwen (1996, 2006): *Reading Images: The grammar of visual design*. London and New York: Routledge.

Nordberg-Schultz, Christian (1997): *Øye og hånd*. Oslo: Gyldendal.

Van Leeuwen, Theo og Carey Jewitt (2001): *Handbook of Visual Analysis*. London: Sage

Ruth Mulvad: SFL-baseret pædagogik – varianter og utviklinger

I Danmark findes som i resten af verden pædagogik baseret på systemisk-funktionel lingvistik (SFL) i en række forskellige varianter, som bl.a. kan ses som konsekvens af rekontekstualisering (Bernstein 1999) af SFL-baseret pædagogik i forskellige pædagogiske kontekster. Fire forskellige varianter præsenteres, nemlig: 1. Sydneyskolens genrebaserede pædagogik, 2. Registerbaseret SFL-pædagogik, 3. Vygotsky-orienteret SFL-pædagogik og 4. Functional Language Analysis. Forskelligheden i varianterne begrundes på to måder. For det første i to forskellige udgaver af SFL: M.A.K. Hallidays med dens begreb om register, og Jim R. Martins med tilføjelse af et ekstra stratum for den kulturelle kontekst, hvor genre teorien spiller en afgørende rolle. For det andet i den valgte vægtning af de tre konstituerende elementer i SFL-baseret pædagogik (SFL, en tekstteori og en sprogudviklende pædagogik): Hvilken form for viden prioriteres, og hvordan sker det? (Christie & Macken-Horarik 2011). Afslutningsvis diskuteres spørgsmålet om videreudvikling af SFL-baseret pædagogik ud fra Matons begreb om Knowledge-Knower-structure (Maton 2007, 2010).

Bernstein, Basil (1999): "Vertikal og horisontal diskurs. Et essay". I: Chouliaraki, L. & Martin Bayer (2001): *Basil Bernstein. Pædagogik diskurs og magt*. København: Akademisk. 220-242.

Christie, F & M. Macken-Horarik (2011): "Disciplinarity and the case of school subject English". I: Christie, F. & Maton, K. (red.): *Disciplinarity: Functional Linguistic and Sociological Perspectives*. London: Continuum. 175-196.

Maton, Karl (2007): "Knowledge-knower structures in intellectual and educational fields". I: Christie, F. & Martin, J. (red.): *Language, Knowledge and Pedagogy: Functional linguistic and sociological perspectives*. London: Continuum. 87-108.

Maton, Karl (2010): "Canons and Progress in the Arts and Humanities: Knowers and Gazes". I: K. Maton, and R. Moore (red.): *Social Realism, Knowledge and the Sociology of Education: Coalitions of the Mind*. London: Continuum. 154-178.

Mulvad, Ruth (2012): "SFL-baseret pædagogik – varianter og udviklinger". I: Andersen, Thomas Hestbæk & Morten Boeriis (red): *Nordisk socialsemiotik*. Odense: Syddansk Universitetsforlag. 247-276.

Martin Engebretsen: Konstruksjonen av et sted i verden. Multimodale nasjonsfremstillinger i vekslende mediale kontekster

Avbildninger av fysiske steder er viktige for konstruksjonen av mentale steder. Norge er for meg et særskilt sted i verden, først og fremst et mentalt sted, med visse egenskaper og emosjonelle spenninger tilknyttet. Stedet er i stor grad konstruert gjennom fremstillinger i medier og i skolebøker, fremstillinger av stedet selv og av menneskene som har preget det.

Vi skal i foredraget studere noen utvalgte fremstillinger av steder, personer og handlinger som har nasjonalhistorisk interesse. Vi skal særlig se på hvordan fotografier virker betydningsdannende – dog nesten alltid i samspill med ord, og med layout. Og vi skal undersøke hvordan historiske bilder endrer sine semiotiske egenskaper når de fremstår i ulike typer oppsett og i ulike mediale kontekster. I en digital kontekst, der historiske bilder nå fritt kan hentes ut fra store bildedatabaser, løsrevet fra de boklige og museale kontekstene de tidligere ble fremvist i, åpnes det for nye meningsskapende prosesser og nye forståelser av sitt eget mentale sted.

Foredraget omfatter også et forslag til metode for diskursanalytisk bildeanalyse, der sosialsemiotisk teori kombineres med andre teoritradisjoner. Hensikten er å sette uttrykkets interne meningspotensialer i sammenheng med de diskursive og sosio-kulturelle kontekstene uttrykket virker i.

Alexandra Holsting: Projektion som semantisk domæne

Halliday & Matthiessen (2004: 593) karakteriserer projektion som et 'transgrammatical semantic domain'. Dette indebærer at projektion som betydningskategori ikke – som vi ellers oftest ser det – er associeret med valg i et grammatisk system, men kan manifestere sig i flere grammatiske enhedstyper på tværs af de fire metafunktioner. I mit foredrag vil jeg med udgangspunkt i danske eksempler (og med afstikkere til engelsk og tysk) fokusere på sammenhængen mellem semantisk kategori og grammatisk struktur og på det potentiale og de begrænsninger strukturen tilfører domænet.

Projektion defineres som det fænomen at en figur/ytring ikke ses som en repræsentation af en non-lingvistisk erfaring, men som en repræsentation af en sådan repræsentation (Halliday & Matthiessen 2004: 441), fx:

Kvinden var angiveligt iført sort tøj.

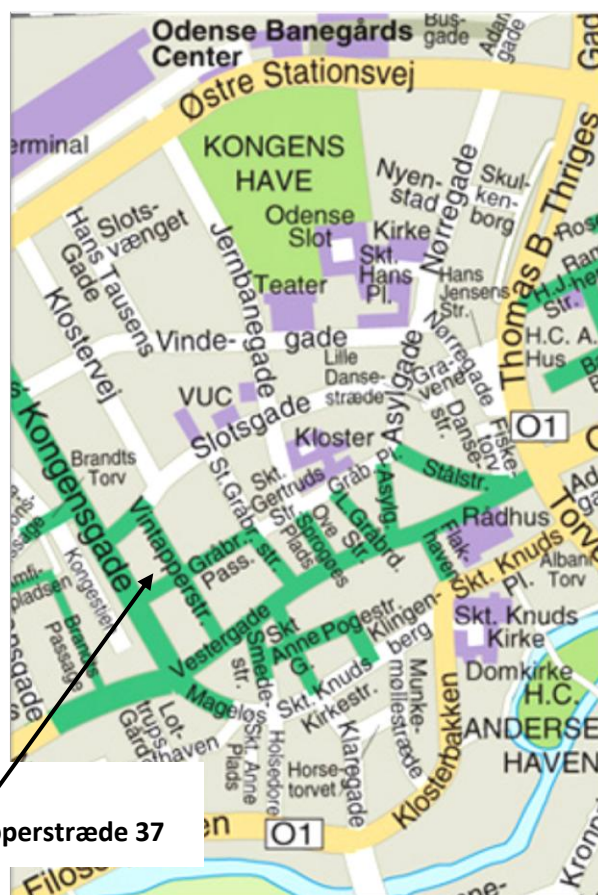
Vidnet sagde, at kvinden var iført sort tøj.

I mit foredrag vil jeg argumentere for at vi ved at anskue projektion som et semantisk domæne kan se fænomenet som komplekst, sammensat af en fralæggelse af det modale ansvar for ytringen ('jeg siger ikke x') og en tilskrivning af dette ansvar til en anden end afsender ('nogen siger x'). Hvor fralæggelsen som udgangspunkt er interpersonel, er tilskrivningen ideationel, og denne forskel manifesterer sig i den grammatiske struktur.

Middag

Mandag aften byder vi på middag på Olivia Brasserie i midten af Odense. Middagen starter kl. 19.30, og vi kan anbefale det lille ølhus Christian IV ved siden af, hvis lysten er til en øl enten før eller efter middagen.

Her spiser vi middag
– på Olivia Brasserie, Vintapperstræde 37

Lokal transport

Bus: Alle bybusser til Syddansk Universitet afgår fra Odense Banegård Center, og turen tager ca. 30 minutter. Tag busrute 40, 41 eller 42, hvorpå der står 'Universitetet'. En busbillet koster DKK 22,- og skal betales kontant i bussen (du stiger ind foran ved chaufføren); kommer du med toget, kan du bruge din togbillet i bussen.

Taxa: Det tager 10-15 minutter at komme med taxa fra centrum til universitetet, og det koster DKK 100-150,-

Deltagerliste

Thomas Hestbæk Andersen;
thandersen@sdu.dk

Carl Bache;
cba@sdu.dk

Anders Björkqvall;
anders.bjorkqvall@nordiska.su.se

Kathrin Bock;
kaboc03@student.sdu.dk

Morten Boeriis;
boeriis@sdu.dk

Dorthe Vang Eggensen;
DOEG@VIAUC.DK

Martin Engebretsen;
martin.engebretsen@uia.no

Anne Marit Foss;
anne.m.foss@uia.no

Niels Christian Hansen;
nch@sdu.dk

Hilde Hasselgård;
hilde.hasselgard@ilos.uio.no

Per Holmberg;
per.holmberg@svenska.gu.se

Alexandra Holsting;
aho@sdu.dk

Catharina Nyström Höög;
cnh@du.se

Lissie Lintrup Jensen;
lissiejensen@yahoo.dk

Christian Mosbæk Johannesen;
cmj@sdu.dk

Ellen Krogh;
ellen.krogh@sdu.dk

Ruth Mulvad;
RMU@ucc.dk

Eva Maagerø;
Eva.Maagero@hive.no

Cindie Aaen Maagaard;
cindiem@sdu.dk

Kristina Neumüller;
Kristina.Neumuller@sofi.se

Nina Nørgaard;
noergaard@sdu.dk

Trine Brun Petersen;
tbpe@sdu.dk

Uwe Helm Petersen;
uhp@language.sdu.dk

Søren Vigild Poulsen;
vigild@sdu.dk

Line Sandst;
sandst@hum.ku.dk

Flemming Smedegaard;
fsm@sdu.dk

Lisbeth Strauss;
lisbethstrauss@language.sdu.dk

Ola Svensson;
Ola.Svensson@sofi.se

Aslaug Veum;
aslaug.veum@hive.no

Renate Walder;
renate.walder@yahoo.com

Tak til *Stiftelsen Clara Lachmanns Fond og Intitut for Sprog og Kommunikation, Syddansk Universitet for økonomisk støtte til denne 8. nordiske SFL-workshop.*